

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากการเปลี่ยนแปลงสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและเทคโนโลยี การปรับเปลี่ยนปฏิรูปสังคมไปสู่ความเป็นสังคมใหม่ ประกอบกับแนวคิดใหม่ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่สมบูรณ์มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม สามารถพัฒนาตนเองและร่วมมือกับผู้อื่นได้อย่างสร้างสรรค์ จึงต้องมีการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย กลุ่มสาระที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะเป็นกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่มีความสำคัญในการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของผู้เรียนซึ่งมุ่งเน้นการส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเชื่อมั่นในตนเอง และแสดงออกในเชิงสร้างสรรค์ รวมทั้งส่งเสริมการค้นพบศักยภาพของตนเองอันเป็นพื้นฐานในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพได้ ด้วยการมีความรับผิดชอบ มีระเบียบวินัย สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข

โดยกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ แบ่งออกเป็น 3 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ทัศนศิลป์ สาระที่ 2 ดนตรี สาระที่ 3 นาฏศิลป์

สำหรับสาระทัศนศิลป์ จากหลักสูตรการศึกษาเดิม คือ วิชาศิลปะศึกษา เมื่อมีการปฏิรูปหลักสูตรการศึกษาชั้นใหม่ ได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระของวิชาศิลปะศึกษา โดยแบ่งเป็นสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ ดังนี้

สาระที่ 1 : ทัศนศิลป์

มาตรฐาน ศ 1.1 : สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ตามจินตนาการ และความคิด สร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์ วิจัยคุณค่างานทัศนศิลป์ ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดต่องานศิลปะ อย่างอิสระชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

มาตรฐาน ศ 1.2 : เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างทัศนศิลป์ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เห็นคุณค่างานทัศนศิลป์ที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและสากล

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดหลักสูตรออกเป็น 4 ช่วงชั้นตามระดับพัฒนาการของผู้เรียน ดังนี้ ช่วงชั้นที่ 1 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3 ช่วงชั้นที่ 2 ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2-3 ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 และช่วงชั้นที่ 4 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-6

จากการจัดสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ดังกล่าว จำเป็นต้องมีแนวทางการจัดการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่ตอบสนองเป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างแท้จริง ซึ่งแนวทางการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ด้วยตนเอง โดยให้รู้จักแสวงหาความรู้และประสบการณ์จากแหล่งการเรียนรู้และห้องสมุด เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้อย่างเพียงพอ และเกิดการเรียนรู้อย่างหลากหลายทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน และนอกสถานศึกษา เช่น ในชุมชนใกล้ๆ บริเวณสถานศึกษา ตลาด วัด หรือสถานที่สำคัญๆ ในชุมชน

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะมุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ สามารถคิดสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิวิจารณ์ แก้ปัญหา และทำสิ่งที่แตกต่างให้ดีขึ้น ซึ่งต้องมีการปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ โดยส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ตั้งแต่ผู้เรียน ผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชน ผู้เรียนต้องเรียนให้ครบถ้วนด้วยสมอง กาย ใจ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตด้วยการจัดการให้ผู้เรียนชวนหาความรู้ เพิ่มความรับผิดชอบ กล้าแสดงออกและเน้นการทำงานเป็นกลุ่ม

ในการจัดการเรียนรู้ซึ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะพัฒนาความฉลาดทางสติปัญญาและอารมณ์ เห็นคุณค่าของตนเองเพื่อการแสดงออกอย่างอิสระ เพิ่มการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง เพิ่มโครงงานตามศักยภาพเพื่อให้ผู้เรียนมีความสุข มีเสรีภาพในการเรียนและแสวงหาความรู้ได้ตามต้องการ โดยเมื่อผู้เรียนได้จบการศึกษาขั้นพื้นฐานในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะแล้ว ผู้เรียนจะมีคุณภาพในด้านต่างๆ ที่ดีขึ้นซึ่งล้วนแต่เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้มีความสมบูรณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 เป็นช่วงสุดท้ายของการศึกษาภาคบังคับ มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสำรวจความสามารถ ความถนัด ความสนใจของตนเองและพัฒนาบุคลิกภาพส่วนตน พัฒนาความสามารถ ทักษะพื้นฐานด้านการเรียนรู้และทักษะในการดำเนินชีวิต ให้มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิด ความสามารถ ความดีงามและความรับผิดชอบต่อสังคม สามารถสร้างเสริมสุขภาพส่วนตนและชุมชนมีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย ตลอดจนใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545) ดังนั้น เพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงกระบวนการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ จึงจำเป็นต้องมีการพัฒนาสื่อการเรียนรู้ให้เหมาะสมต่อการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

จากการวิจัยของธำรงค์ดี ธำรงเลิศฤทธิ์ (2540) ในเรื่องสื่อการเรียนการสอนของหลักสูตรศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในทศวรรษหน้า พ.ศ. 2541-2550 พบว่า หนังสือเรียนศิลปศึกษายังคงเป็นสื่อการเรียนการสอนที่สำคัญในการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษา ซึ่งการพัฒนาคุณภาพของหนังสือเรียนศิลปศึกษาจึงมีความสำคัญยิ่งที่จะช่วยพัฒนากระบวนการเรียนการสอนด้านศิลปศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

แต่จากสภาพปัญหาของหนังสือเรียนศิลปศึกษาในอดีตที่ผ่านมา พบว่ามีปัญหาในด้านต่างๆ ที่ไม่เอื้อต่อการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ในปัจจุบัน ไพโรจน์ พวงมณี (2540) ได้เสนอแนะสภาพปัญหาในการใช้หนังสือเรียนศิลปศึกษาว่า ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการใช้หนังสือเรียนศิลปศึกษา เพราะการผลิตหนังสือเรียนศิลปศึกษายังไม่สอดคล้องกลมกลืนกับธรรมชาติและประเภทของวิชา วิชาศิลปศึกษาเป็นวิชาที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับ การรับรู้ และชื่นชมความงามในศิลปะแขนงทัศนศิลป์ ดนตรี และนาฏศิลป์

เนื้อหาจากหนังสือเรียนศิลปศึกษาในปัจจุบันมีการนำเสนอเฉพาะความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนศิลปะโดยตรง ไม่มีการนำเสนอเนื้อหาความรู้ในสาขาวิชาอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน ควรนำรายวิชาอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องสัมพันธ์ด้วย เช่น คณิตศาสตร์ สังคม สิ่งแวดล้อม ประวัติศาสตร์ ซึ่งวิชาเหล่านี้สามารถช่วยเป็นพื้นฐานในการเรียนศิลปศึกษาในระดับสูงต่อไป โดยนำความรู้เหล่านี้มาดัดแปลงและพัฒนาให้อยู่ในขอบเขตของสาขาวิชาศิลปศึกษา ที่เหมาะสมกับระดับการเรียนรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ เนื้อหายังมีมากเกินไปและกิจกรรมศิลปะขาดความหลากหลาย (สรุปข้อมูลจากการสัมภาษณ์นักวิชาการการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

ในด้านการเขียนเนื้อหายังไม่ชัดเจน แสดงว่า คุณภาพทางด้านเนื้อหาในหนังสือเรียนศิลปศึกษาต้องมีการพัฒนารูปแบบและแนวทางในการเขียนให้ชัดเจนขึ้นด้วยการศึกษาถึงหลักการและแนวทางในการเขียนเนื้อหาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ภาพประกอบหนังสือเรียนวิชาศึกษาในปัจจุบัน ยังไม่เหมาะสมกับประเภทของวิชาศิลปศึกษาและประเทศไทยยังให้ความสำคัญกับภาพประกอบน้อย ภาพไม่สามารถสื่อสารและไม่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ (ศรารัตน์ ลีไพบูลย์, ม.ป.ป.)

ภาษาและการเขียน ในด้านคำศัพท์เฉพาะที่เป็นภาษาต่างประเทศ ผู้แต่งหนังสือเรียนศิลปศึกษาอาจจะให้ความสำคัญน้อย จึงทำให้มีผลต่อการเขียน โดยเขียนแต่คำที่เป็นภาษาไทย นักเรียนที่ใช้หนังสือเรียนจำเป็นต้องเรียนรู้และศึกษาคำศัพท์ใหม่ๆ ที่เป็นภาษาต่างประเทศ เพื่อผลทางการศึกษาและเรียนรู้เกี่ยวกับการใช้ภาษา และเป็นแนวทางในการศึกษาระดับสูงต่อไป นอกจากนี้ จากข้อมูลการสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและศิลปศึกษา จำนวน 4 ท่าน (2545) ได้ข้อเสนอแนะว่า การเขียนและการใช้ภาษาในหนังสือเรียนศิลปศึกษา มักขาดการเรียงลำดับความยากง่าย และการเขียนมักเป็นคำบรรยาย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ศรารัตน์ ลีไพบูลย์ (ม.ป.ป.) ว่า หนังสือเรียนศิลปศึกษาของไทย ใช้การบรรยายหรือใช้ความคิดเห็นทั่วไป มิได้นำหลักการและวิธีการทางศิลปะมาชี้แนะให้ผู้เรียนและนำไปใช้จริง

ด้านการออกแบบจัดวางรูปเล่มทั้งของกระทรวงศึกษาธิการและสำนักพิมพ์เอกชนของไทย จะเห็นว่า มีขนาดรูปเล่มตรงตามมาตรฐานของหนังสือเรียนทั่วไป แต่ลักษณะปกจะเป็นปกอ่อนจึงเป็นสาเหตุทำให้ปกหนังสือขาดง่าย ทั้งนี้เป็นสาเหตุมาจากหนังสือเรียนของไทยเน้นเรื่องประโยชน์ใช้สอยเป็นสำคัญ มาตรฐานการผลิตโดยเฉพาะการคัดสรรส่วนประกอบต่างๆ เช่น กระดาษ สีที่ใช้พิมพ์ เป็นต้น จึงต้องปรับปรุงให้มีคุณภาพสอดคล้องกับราคาจำหน่าย เพราะเป็นหนังสือที่กระทรวงศึกษาธิการมีการควบคุมราคาจำหน่าย จึงไม่สามารถกำหนดราคาได้เองตามคุณภาพกระดาษหรือขั้นตอนการผลิต ทำให้คุณภาพของหนังสือเรียนออกมาไม่ได้มาตรฐานเท่าที่ควร

นอกจากนี้ ล้ายอง บัวเพชร (2533) ได้กล่าวถึงลักษณะสิ่งพิมพ์ภาษาไทยด้านศิลปะเกี่ยวกับผู้แต่ง สำนักพิมพ์และปีที่พิมพ์ว่า สิ่งพิมพ์ภาษาไทยด้านศิลปะมีจำนวนน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับสิ่งพิมพ์สาขาอื่นๆ ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะมักจะผลิตผลงานออกมาในรูปของงานศิลปะมากกว่าในรูปสิ่งพิมพ์ และจากการรวบรวมสิ่งพิมพ์ทางด้านศิลปะ สังเกตพบว่า สิ่งพิมพ์ภาษาไทยด้านศิลปะเท่าที่มีอยู่ในปัจจุบันมีผู้แต่งที่แต่งตำราทางด้านศิลปะเพียงจำนวนน้อยในกลุ่มเดียว สอดคล้องกับข้อมูลการสัมภาษณ์ (2545) เกี่ยวกับปัญหาของผู้แต่งและผู้เรียบเรียงหนังสือเรียนศิลปศึกษาว่า มักจำกัดกลุ่มผู้แต่ง รวมถึงนักวิชาการที่เขียนมีแนวความคิดเดิมๆ ในการเขียน รวมทั้งผู้แต่งยังขาดประสบการณ์ด้านศิลปะและการเขียนหนังสือ

จากตัวอย่างสภาพปัญหาดังกล่าว หนังสือเรียนศิลปศึกษาที่ผลิตขึ้นใช้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน อาจยังมีลักษณะและรูปแบบที่ไม่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลงในวงการศึกษ วิจัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้กล่าวว่า ในการเรียนการสอนศิลปศึกษา หนังสือเรียนเป็นสิ่งจำเป็นที่เสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทัศนะอันกว้างเนื่องจากโรงเรียนอยู่ในสภาพที่แตกต่างกัน ตัวแปรทางวัฒนธรรมมาก การที่ผู้เรียนจะมีโอกาสได้ไปศึกษาดูงานศิลปะจากพิพิธภัณฑ์ศิลปะคงจะเป็นไปได้ยาก หนังสือเรียนจะมีงานศิลปกรรมบางอย่างให้ผู้เรียนได้ศึกษา แนวคิดและหลักการที่เริ่มมีแบบเรียนศิลปศึกษาจึงเริ่มพัฒนาควบคู่กันมากับหลักสูตรศิลปศึกษา พ.ศ. 2521 แต่หนังสือเรียนที่เริ่มพัฒนาขึ้นมาแล้วยังมีข้อบกพร่องอีกหลายประการ ซึ่งต้องปรับปรุงต่อไปให้มี คุณภาพเพื่อผู้เรียนจะได้ประโยชน์จากหนังสือเรียนเหล่านี้

คุณภาพของหนังสือเรียนศิลปศึกษาจึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการนำเสนอเนื้อหา รวมถึงส่วนประกอบของหนังสือยังส่งผลต่อผู้สอนและผู้เรียนในการใช้หนังสือเพื่อเป็นแนวทางในการเรียนการสอนด้วย ซึ่งจากการวิเคราะห์รูปลักษณะหนังสือเรียนของกรมวิชาการ (ปริญญา ฤทธิเจริญ, 2538) พบว่า ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตหนังสือเรียน ทั้งนักวิชาการและผู้ผลิตยังคงเน้นความสำคัญของเนื้อหาในหนังสือเรียนมากกว่ารูปแบบ ดังนั้นสภาพของหนังสือเรียนไทยในปัจจุบัน จึงมีลักษณะที่เน้นความสำคัญของเนื้อหา มากกว่ารูปแบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหนังสือเรียนของกระทรวงศึกษาธิการ เห็นได้ชัดเจนว่า ไม่ได้มีรูปแบบที่สร้างความสนใจให้ผู้เรียนเลย อาจเป็นเพราะสามารถผูกขาด

บังคับให้ใช้หนังสือเรียนวิชานั้นๆได้ ส่วนหนังสือเรียนของบริษัทเอกชนให้ความสนใจด้านรูปแบบมากกว่า เพราะต้องการแข่งขันในตลาดหนังสือเรียนในส่วนที่เหลือจากที่กระทรวงศึกษาธิการได้ผูกขาดไปแล้ว

ปัจจุบัน กระทรวงศึกษาธิการได้มีนโยบายในเรื่องสื่อการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 โดยมีสาระสำคัญคือ กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิตและพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือทางวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น โดยเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถในการผลิต จัดให้มีเงินสนับสนุนการผลิตและมีการให้จูงใจแก่ผู้ผลิต และพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ทั้งนี้ โดยเปิดให้มีการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม

นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดนโยบายในเรื่องสื่อการเรียนรู้ไว้ 3 ด้านคือ

1.ด้านการผลิตและพัฒนาสื่อ กระทรวงศึกษาธิการจะเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันกันผลิตอย่างเสรีและเป็นธรรม ผู้ผลิตอาจเป็นได้ทั้งหน่วยงานกลาง และหรือหน่วยงานภาครัฐ เขตพื้นที่/เขตการศึกษาและเอกชนทั้งที่เป็นบริษัท/สำนักพิมพ์ และบุคคลทั่วไป ผู้ผลิตสามารถผลิตสื่อได้ทุกประเภท ทุกสาระการเรียนรู้และทุกช่วงชั้น สื่อที่ผลิตควรผลิตเป็นช่วงชั้น โดยใช้เกณฑ์คุณภาพสื่อที่หน่วยงานกลางกำหนดเป็นแนวทางในการผลิต

2.ด้านการประเมินคุณภาพสื่อ กระทรวงศึกษากำหนดให้มีการประเมินคุณภาพและราคาจำหน่ายของสื่อ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความเป็นธรรมในด้านคุณภาพและราคา โดยกระทรวงศึกษาธิการ มีแนวคิดที่จะรับประเมินคุณภาพของสื่อ เฉพาะหนังสือเรียน คู่มือครูและชุดการเรียนการสอน ซึ่งจะแยกการประเมินคุณภาพสื่อ ออกเป็น 2 แบบ คือ

2.1 การประเมินก่อนจัดจำหน่าย ใช้สำหรับการประเมินคุณภาพสื่อกลุ่มทักษะที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ ได้แก่ กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์และภาษาต่างประเทศ (ภาษาอังกฤษ)

2.2 การประเมินหลังจัดจำหน่าย ใช้สำหรับการประเมินคุณภาพสื่อกลุ่มการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม กลุ่มวิทยาศาสตร์ กลุ่มสุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มศิลปะ และกลุ่มการงานอาชีพและเทคโนโลยี

3.ด้านการเลือกและใช้สื่อ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ ดังนี้

การเลือกสื่อ ถ้าเป็นสื่อประเภทหนังสือเรียน คู่มือครู และชุดการเรียนการสอนให้สถานศึกษาเลือกใช้จากบัญชีรายชื่อสื่อที่ผ่านการประเมินคุณภาพและราคาจำหน่ายจากหน่วยงานกลาง/เขตพื้นที่แล้ว ส่วนสื่อประเภทอื่นๆ ที่ไม่ได้รับการประเมินคุณภาพและราคาจำหน่ายจากหน่วยงานที่รับผิดชอบให้สถานศึกษาเลือกใช้ได้ โดยผ่านความเห็นชอบของคณะกรรมการสถานศึกษา

การใช้สื่อ สื่อประเภทหนังสือเรียนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย คณิตศาสตร์และภาษาอังกฤษ สถานศึกษาสามารถกำหนดให้ ผู้เรียนมีไว้ใช้ประจำตัวได้ ส่วนกลุ่มสาระการเรียนรู้อื่นๆ ไม่ควรกำหนดให้ผู้เรียนมีหนังสือเรียนไว้ใช้ประจำตัว แต่สถานศึกษาควรจัดหาไว้บริการครูและนักเรียนในห้องเรียน/ห้องสมุด/ศูนย์สื่อ

สำหรับแนวทางการพัฒนาสื่อการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ผู้สอนสามารถใช้และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ต่างๆที่มีอยู่ทั้งสื่ออุปกรณ์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ สื่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม สื่อเทคโนโลยี บุคลากร ฯลฯ ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อเป็นสื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนรักการเรียนรู้ และมีทักษะกระบวนการในการแสวงหาความรู้ เกิดการเรียนรู้ศิลปะได้อย่างกว้างขวางลึกซึ้ง สามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ติดตามศักยภาพอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

จากการสรุปการสัมมนา เรื่อง แนวทางการเปิดเสรีหนังสือเรียนและสื่อการเรียนการสอน เมื่อเดือนเมษายน ณ โรงแรมตรัง และเมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2544 ณ โรงแรมปรีณัฐพาเลซ ได้มีข้อสรุปถึงแนวทางและข้อเสนอแนะในเรื่องรูปลักษณะของหนังสือเรียน ดังนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการและโครงสร้างของหลักสูตรที่กำหนดไว้ รูปลักษณะของสื่อการเรียนการสอนที่ภาครัฐและภาคเอกชนจัดทำจากส่วนกลางจึงควรจัดทำในลักษณะของชุดการเรียนการสอนที่ประกอบด้วยสื่อหลายๆชนิด การนำเสนอรูปแบบของสาระในสื่อแต่ละประเภทต้องปรับรูปแบบเพื่อสอดคล้องกับการเรียนรู้

โดยให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจมีรูปแบบแตกต่างกันตามชนิดของสื่อ โดยหนังสือเรียน เป็นหนังสือสำหรับผู้เรียน มีเนื้อหาครอบคลุมสาระการเรียนรู้ตามหลักสูตร แนวทางการนำเสนอสาระของหนังสือเรียนควรเน้นตามความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรมและกระบวนการเรียนรู้ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับวัยและระดับการเรียนรู้ของผู้เรียน (กองบรรณาธิการ :Thailand Education,2001)

ดังนั้น หนังสือเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะในปัจจุบันจึงควรมีคุณภาพที่สอดคล้องกับวิธีการเรียนรู้ ธรรมชาติสาระการเรียนรู้ ลักษณะของผู้เรียน รวมถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สอดคล้องตามแนวทางของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

สมพร จารุณี (2540) กล่าวว่าเนื่องจากหนังสือเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอน คุณภาพของหนังสือเรียนจึงสำคัญมาก หนังสือเรียนที่มีคุณภาพต่างกันอาจส่งผลให้นักเรียนบรรลุเป้าหมายของหลักสูตรต่างกันได้ ครูจะต้องพิถีพิถันในการเลือกใช้หนังสือไม่ว่าจะเป็นหนังสือเรียนหรือสื่อการเรียน การสอนประเภทสิ่งพิมพ์อื่นๆ ที่มีคุณภาพเหมาะสมกับนักเรียนของตนเองด้วยความระมัดระวังอย่างที่สุด หากครูสามารถเลือกใช้สื่อการเรียนการสอน โดยเฉพาะหนังสือเรียนที่มีคุณภาพและเหมาะสมกับนักเรียนได้มากที่สุดแล้ว ครูจะไม่ต้องเสียเวลามากนักกับการเพิ่มเติม

หรือเปลี่ยนแปลงหนังสือเรียนให้เป็นเครื่องมือที่ใช้ประโยชน์ได้ดียิ่งขึ้น และครูจะมีเวลามากขึ้นในการวางแผนการเรียนการสอนและสร้างแผนการเรียนการสอนที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่การปฏิบัติจริงและบังเกิดผลที่ดี คือ การเรียนรู้ของนักเรียน (ศูนย์พัฒนาหนังสือ, 2544)

ลัดติยา อมรสमानกุล (2541) ได้กล่าวว่า การผลิตหนังสือดีนั้นไม่ได้เน้นเฉพาะเนื้อหา แต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องมีองค์ประกอบหลายส่วน เช่น รูปลักษณะของหนังสือ การออกแบบการใช้ภาพ การใช้ตัวอักษร เทคนิคการพิมพ์ พระราชบัญญัติการพิมพ์ พระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ที่สมบูรณ์พร้อม จึงจะทำให้เกิดเป็นหนังสือขึ้นมาได้ องค์ประกอบเหล่านี้เป็นเรื่องที่ผู้มีส่วนรับผิดชอบการผลิตหนังสือจำเป็นต้องตระหนัก และพยายามให้ถึงซึ่งความสมบูรณ์พร้อมนั้น

ประภาศรี สีหอำไพ (อ้างใน การพัฒนาเกณฑ์การประเมินค่าวรรณกรรมไทย, 2544) อธิบายว่า หนังสือเรียนที่ดีควรประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญคือ มีเนื้อหาตรงตามวัตถุประสงค์ในหลักสูตรที่วางไว้ มีคู่มือซึ่งมีรายละเอียดชัดเจนมีทั้งยากง่ายเหมาะสมแก่ระดับชั้น มีภาพและกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้แต่งต้องรู้จักหลักจิตวิทยาทั่วไป จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการเรียนรู้ เพื่อให้ตรงกับความต้องการตามระดับชั้นและวัย การจัดรูปเล่มจะต้องคงทน มีตัวอักษรขนาดชัดเจน การสะกดการันต์และเว้นวรรคถูกต้อง นอกจากนี้ต้องมีการวัดและประเมินผลกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดทำคู่มือประเมินผลหรือแบบฝึกหัดตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งขึ้น

สมพร จารุณู (2533) ได้กล่าวว่า หนังสือเรียนที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอนได้ดี ควรประกอบด้วย ลักษณะภายนอกและลักษณะภายใน

1. ลักษณะภายนอก ได้แก่ ชื่อหนังสือ คำนำหนังสือ ผู้แต่งและสำนักพิมพ์ วันเวลาและจำนวนครั้งที่พิมพ์ สารบัญเรื่อง สารบัญภาพและตาราง คำอภิธานศัพท์ รายชื่อหนังสืออ้างอิงเชิงอรรถและดัชนี

2. ลักษณะภายใน ได้แก่ เนื้อหา การนำเสนอเนื้อหา ท่วงทำนองการเขียน สิ่งที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนการสอน เช่น ภาพประกอบ ตารางแผนภูมิ เป็นต้น

จินตนา ไบกาชุยี (2538) ได้เสนอถึง รูปลักษณะของหนังสือเรียนมัธยม ด้านโครงสร้างของหนังสือ ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

1. รูปลักษณะส่วนต้นเล่มหรือส่วนหน้า เช่น ปกหน้า ปกหลัง สันหนังสือ หน้าลิขสิทธิ์ คำนำ เป็นต้น

2. รูปลักษณะส่วนเนื้อเรื่อง เช่น องค์ประกอบของเนื้อเรื่อง การออกแบบเนื้อเรื่อง การจัดหน้าเนื้อเรื่อง เป็นต้น

3. รูปลักษณะส่วนท้าย เช่น หน้าภาคผนวก หน้ากิจกรรม หน้าบรรณานุกรม / รายชื่อหนังสืออ้างอิง

ลักษณะและองค์ประกอบที่ดีของหนังสือเรียนต่างมีบทบาทส่งเสริมและกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพตามเป้าหมายของการปฏิรูปการเรียนรู้ตามหลักสูตรได้

ลักษณะหนังสือเรียนศิลปศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 จึงไม่เพียงแต่นำเสนอความรู้ต่างๆเท่านั้น แต่ควรให้แนวทางแก่ผู้เรียนในการศึกษาความรู้เพิ่มเติม พัฒนาความคิดและการนำความรู้ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวัน ส่งเสริมการเรียนรู้ศิลปะได้อย่างกว้างขวางและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต

ผู้วิจัยจึงได้สรุปกรอบแนวคิดเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ซึ่งควรพิจารณาตามองค์ประกอบต่อไปนี้คือ ด้านผู้แต่ง ผู้เรียบเรียง ด้านจุดประสงค์ของหนังสือ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมศิลปะ ด้านการอ้างอิง ด้านการใช้ภาษา ด้านการออกแบบรูปเล่ม ด้านคุณภาพการพิมพ์และการใช้เทคโนโลยีในการพิมพ์

ในการจัดการศึกษาตามการปฏิรูปการศึกษานั้น กรุงเทพมหานคร จัดได้ว่าเป็นศูนย์กลางในการปฏิบัติและพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาเป็นอย่างมาก เนื่องจาก กรุงเทพมหานครเป็นเมืองหลวงของประเทศ มีจำนวนประชากร 5,603,782 คน ในขณะที่มีพื้นที่เท่ากับ 1,568.74 ตารางกิโลเมตร มีอัตราความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 3,572 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนสถานศึกษาในกำกับดูแลของกระทรวงศึกษาธิการ 690 แห่ง (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2544) มีหน่วยงานรับผิดชอบในการปฏิรูปการศึกษาหลายสังกัด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหน่วยงานใหม่ที่เกิดขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบราชการกระทรวงศึกษาธิการ พุทธศักราช 2546 มีภารกิจที่เกี่ยวข้องกับการจัดและส่งเสริมการศึกษาขั้นพื้นฐาน และได้มีการรวมส่วนราชการที่เป็นกรมและเทียบเท่ากรมของกระทรวงศึกษาธิการเดิม ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรมสามัญศึกษา และกรมวิชาการ เข้าร่วมกันตามภารกิจของแต่ละส่วนราชการเดิม รวมถึงการกำหนดเขตพื้นที่การศึกษาเพื่อการบริหารและการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างเต็มระบบ เป็นไปตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 บัญญัติไว้

ในการจัดการศึกษาตามนโยบายการปฏิรูปการศึกษา กรุงเทพมหานครได้แบ่งเขตพื้นที่การศึกษาออกเป็น 3 เขต ดังนี้

1.เขตพื้นที่การศึกษากทม.เขต 1 ประกอบด้วยท้องที่ เขตราชเทวี เขตพญาไท เขตบางซื่อ เขตดุสิต เขตสัมพันธวงศ์ เขตปทุมวัน เขตพระนคร เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เขตบางรัก เขตวัฒนา เขตสาทร เขตพระโขนง เขตบางนา เขตคลองเตย เขตบางคอแหลม เขตยานนาวา และเขตดินแดง

2.เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 2 ประกอบด้วยท้องที่ เขตห้วยขวาง เขตจตุจักร เขตลาดพร้าว เขตบางเขน เขตสายไหม เขตบึงกุ่ม เขตบางกะปิ เขตวังทองหลาง เขตดอนเมือง เขตหลักสี่ เขตลาดกระบัง เขตสะพานสูง เขตคันนายาว เขตคลองสามวา เขตหนองจอก เขตประเวศ เขตสวนหลวง และเขตมีนบุรี

3.เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานคร เขต 3 ประกอบด้วยท้องที่ เขตภาษีเจริญ เขตบางแค เขตบางขุนเทียน เขตบางบอน เขตทุ่งครุ เขตราชบุรีบูรณะ เขตจอมทอง เขตธนบุรี เขตคลองสาน เขตตลิ่งชัน เขตทวีวัฒนา เขตบางพลัด เขตบางกอกน้อย เขตบางกอกใหญ่ และเขตหนองแขม

เขตพื้นที่การศึกษารุงเทพมหานครทั้ง 3 เขต ประกอบด้วยโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 จำนวน 116 โรงเรียน โดยทางสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีเป้าหมายให้ทุกโรงเรียนเป็นโรงเรียนแห่งการเรียนรู้ และมีนโยบายสำคัญที่ส่งเสริมครู อาจารย์พัฒนาสื่อและส่งเสริมการใช้สื่อในการเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จากนโยบายและความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ซึ่งข้อมูลจากครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนสำคัญในการเสนอแนะแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษาให้เหมาะสมสอดคล้องกับการปฏิรูปการเรียนรู้ รวมทั้งข้อมูลจากนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและหนังสือเรียนศิลปศึกษาเป็นอีกข้อมูลสำคัญที่เป็นประโยชน์ในการนำผลการวิจัยมาพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษาให้มีคุณภาพและเกิดประสิทธิภาพสูงสุดต่อการเป็นเครื่องมือส่งเสริมการศึกษาในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ขอบเขตการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ เฉพาะด้านทัศนศิลป์
2. การวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2546 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร และนักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและหนังสือเรียนศิลปศึกษา

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. แนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษา หมายถึง แนวทางการจัดทำหนังสือเรียนศิลปศึกษา ให้มีคุณภาพ โดยศึกษาในด้าน ผู้แต่ง ผู้เรียบเรียง จุดประสงค์ของหนังสือ เนื้อหา กิจกรรมศิลปะ การอ้างอิง การใช้ภาษา การออกแบบรูปเล่ม คุณภาพการพิมพ์และการใช้เทคโนโลยีในการพิมพ์ (จินตนา ไบกาชฎี 2538 และ สมพร จารุณฎี, 2533)
2. หนังสือเรียน หมายถึง สื่อการเรียนรู้พื้นฐานสำหรับการเรียนการสอนในชั้นเรียนซึ่งมีเนื้อหาสาระ ครอบคลุมขอบข่ายสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)
3. หนังสือเรียนศิลปศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ หมายถึง หนังสือเรียนที่มีเนื้อหาสาระครอบคลุมขอบข่ายสาระการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยใช้เป็นสื่อประกอบการเรียนการสอนของผู้เรียนและผู้สอน
4. หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 หมายถึง หลักสูตรแกนกลางของประเทศไทยที่กำหนดไว้เพื่อสถานศึกษาใช้เป็นกรอบและแนวทางในการจัดหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนในสถานศึกษา โดยมีจุดประสงค์ที่จะพัฒนาคุณภาพและศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น จากหนังสือ เอกสาร วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเป็นข้อมูลในการทำวิจัย
2. การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่างประชากร
  - 2.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีการจัดการศึกษาในช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษากรุงเทพมหานคร และ
นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตร และหนังสือเรียนศิลปะศึกษา

2.2 กลุ่มตัวอย่างประชากร

2.2.1 กลุ่มครูผู้สอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ปีการศึกษา 2546 โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน จากจำนวนโรงเรียน 116 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คน โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย
รวมทั้งหมดจำนวน 116 คน

2.2.2 นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาหลักสูตรและหนังสือเรียนศิลปะศึกษา
จำนวน 10 คน ใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยกำหนดเกณฑ์การคัดเลือกนักวิชาการและ
ผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งมีคุณสมบัติข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

1.เป็นผู้มีประสบการณ์ในการสร้าง จัดทำ พัฒนา และร่างหลักสูตรกลุ่มสาระ การเรียนรู้
ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

2.เป็นผู้ที่มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเผยแพร่ผลงานวิชาการทางด้านศิลปะศึกษาซึ่งเป็นที่
ยอมรับในวงวิชาการ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามสำหรับครูผู้สอน และแบบสัมภาษณ์
สำหรับนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและหนังสือเรียนศิลปะศึกษา

3.1 แบบสอบถามครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 สังกัดคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร
แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของครูผู้สอน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปะศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตร
การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ในด้านต่อไปนี้ ด้านผู้แต่ง ผู้เรียบเรียง ด้านจุดประสงค์
ของหนังสือ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรมศิลปะ ด้านการอ้างอิง ด้านการใช้ภาษา ด้านการออกแบบ
รูปเล่ม ด้านคุณภาพการพิมพ์และการใช้เทคโนโลยีในการพิมพ์

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปะศึกษา กลุ่มสาระ
การเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

3.2 แบบสัมภาษณ์นักวิชาการ และผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและหนังสือเรียน ศิลปะศึกษา เป็นแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structure Interview) แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 สถานภาพและข้อมูลทั่วไปของนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนา หลักสูตรและหนังสือเรียนศิลปะศึกษา

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นและแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปะศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปะศึกษา กลุ่มสาระ การเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้น พื้นฐาน พุทธศักราช 2544

วิธีการสร้างเครื่องมือในการวิจัย

1. ศึกษารวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเครื่องมือวิจัย

2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์

2.1 การสร้างแบบสอบถาม

2.1.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบและแก้ไขข้อบกพร่อง

2.1.2 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อปรับปรุงแก้ไข ซึ่งคุณสมบัติ ของผู้ทรงคุณวุฒิ มีดังนี้

1. เป็นนักวิชาการทางด้านศิลปะศึกษา ที่มีผลงานด้านวิชาการเป็นที่ยอมรับในวงการ ศิลปะศึกษา

2. เป็นอาจารย์ผู้สอนและนักวิชาการทางด้านจัดการเรียนการสอนศิลปะศึกษา โดยมีประสบการณ์สอนไม่ต่ำกว่า 10 ปี

นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มประชากรที่มี ลักษณะใกล้เคียงกับประชากรที่จะศึกษาเพื่อหาความเที่ยง(Reliability) ของเครื่องมือ โดยทดลอง ใช้แบบสอบถามกับครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 1-3 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตพื้นที่การศึกษาอื่น จำนวน 10 คน นำผลการทดลองใช้แบบสอบถามมาหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

2.1.3 นำแบบสอบถาม มาปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่ต้องการศึกษา

2.2 การสร้างแบบสัมภาษณ์

2.2.1 สร้างแบบสัมภาษณ์และขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

2.2.2 นำแบบสัมภาษณ์ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ ความตรงด้านเนื้อหา

(Content Validity)

2.2.3 นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้ (Try Out)

2.2.4 นำแบบสัมภาษณ์ มาปรับปรุงแก้ไขเพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างประชากรที่

ต้องการศึกษา

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยจัดทำหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ จากบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

3.2 ผู้วิจัยสัมภาษณ์นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรและหนังสือเรียน ศิลปศึกษา ด้วยตนเอง

3.3 ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือและซองติดแสตมป์สำหรับการส่งกลับ เพื่อความสะดวกของผู้ตอบโดยใช้บริการทางไปรษณีย์ จำนวน 116 ฉบับ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลตามลักษณะของเครื่องมือ ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดย แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลด้านสถานภาพและข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 ข้อมูลความคิดและแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 วิเคราะห์โดยหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ตอนที่ 3 ข้อมูลข้อเสนอแนะอื่นๆเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะด้านทัศนศิลป์ ช่วงชั้นที่ 3 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-3 ตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 นำมาวิเคราะห์หาค่าความถี่และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

2. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์หาค่าความถี่และนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

5. การนำเสนอข้อมูล

- 5.1 ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม นำเสนอในรูปแบบตารางประกอบความเรียง
- 5.2 ข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์ นำมาแจกแจงความถี่ และนำเสนอในรูปแบบความเรียง
- 5.3 สรุปผลและ อภิปรายผลในรูปแบบความเรียง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับในการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการพัฒนาหนังสือเรียนศิลปศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ ด้านทัศนศิลป์ ให้สอดคล้องกับสภาพการเรียนการสอนศิลปศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา
2. เป็นข้อมูลให้ผู้เกี่ยวข้องกับการผลิตหนังสือเรียนศิลปศึกษา ได้ปรับปรุงและพัฒนา การผลิตหนังสือเรียนศิลปศึกษาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น
3. เป็นข้อมูลที่ใช้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับหนังสือเรียนศิลปศึกษาต่อไป